

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

**ΧΩΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ
ΕΡΕΥΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ**

**Μεσοπερίοδος 2020
Δεύτερη Διοργάνωση**

*Συνάντηση της Σπάρτης
για τα Υακίνθια και τις Γυμνοπαιδιές*

3 – 4 Αυγούστου 2020

*Η Επιφάνεια του Δωρικού Απόλλωνα
και η Ανάδυση της Μορφής του Κάλλους
από τον Χθόνιο Κόλπο, την Ουράνια Βία
και τον Τονικό Φαλλό*

Όλη η ιστορία του ανθρώπου, από την ανάδυσή του με την ανακάλυψη της φωτιάς και την παλαιολιθική εποχή του, ώδινε την φανέρωση του Απόλλωνα. Αυτός είναι το «τέλος» της ιστορίας.

Στο μέγα υπομόχλιο του Ελληνισμού, στην Παρρασία της Αρκαδίας, στον μαγικό τόπο του ειδυλλιακού τρόμου όπου με φρίκη βυσσοδομούνται τα κοσμικά μεγέθη και η γέννα του φοβερού φωτός, εκεί συμβαίνουν στον μόχθο του χρόνου όλα τα προεόρτια της αιωνιότητας.

1/ Από το μυστικό βάθος των κολπικών μυχών της σήψης γέννησης και θανάτου, από τα γυναικεία μυστήρια της χθόνιας γονιμότητας, με τον διπλό βιασμό της Παρθένου Κόρης από τον Θάνατο – Άδη, και της Μάνας Γης (Δή-μητρος) από τον χθόνιο Φαλλικό Επιβήτορα (Ίππιο Ποσειδώνα), την άλλη όψη του Θανάτου, από τον βιασμό της ζωής και του θανάτου, βγήκε η Δέσποινα, Παρθένα Κυρία του Γίγνεσθαι στον Χρόνο.

[Ούτε κούουσες ούτε θηλάζουσες επιτρέπετο να μυηθούν την μεγάλη Τελετή της Λυκόσουρας, στην εστία της λατρείας της Δέσποινας. Ένα τμήμα του πινακίου που αναφέρει ο Παυσανίας (VIII, 37, 2) με την αναγραφή της Τελετής, έχει βρεθεί και εκεί αναφέρεται η απαγόρευση, IG V, 2 No. 514. 12-3. – Απαγορευόταν η είσοδος στο άγιο ιερό της Δεσποίνης σε φέροντες οποιοδήποτε τεκμήριο πλούτου. Αν εισερχόταν κανείς έτσι στολισμένος έπρεπε να αφιερώσει το «περιττό» (και με τις δυο έννοιες) στο Ιερό (επιγραφή τελετής)].

2/ Ο Κύριος των Δυνάμεων, ο Ουράνιος Άρχων που λατρεύεται στους Υψηλούς Τόπους με θυσία αίματος, με την φρικτή θυσία του πολυτιμώτερου, ο Τέκτων που σχηματίζει τον Κόσμο με τις δημιουργικές τομές του Πέλεου, γίνεται το Φως που καίει και καθαίρει και θερμαίνει και φωτίζει, ο Ήλιος της Δημιουργίας.

[Λύκαιος ο Ζεύς, Λύκαιον, όρος του φωτός. Πβ. λυκάβας, ο ενιαυτός (λυκο + βαίνω). Λυκαυγές, λυκόφως, αμφιλύκη (= σούρουπο), Λυκαβηττός, λύχνος, λευκός, λύκος. Ίδια ρίζα Λατινικά lux, lumen, lucidus, lupus. Από την Αρκαδία εθεωρούντο ότι προήρχοντο τα Ρωμαϊκά Lupercalia. – Οι δημιουργικές και κυβερνητικές τομές και πληγές του φωτός υποδηλούνται στην γλώσσα του Ησύχιου s. v. απελύκησεν· απέτεμεν. «τα πάντα οικιίζει κεραυνός», Ηράκλειτος. - Λυκόσουρα, από το ωρέω και ωρεύω, φροντίζω, προσέχω, φυλάσσω, επιτροπεύω. Πβ. Ησύχιος, s. v. ωρείν· φυλάττειν, όθεν και ο θυρωρός λέγεται. Η Λυκόσουρα προσέχει το Λύκαιον, η Δέσποινα φροντίζει (σαν προηγούμενη φανέρωση της Αρτέμιδος – Ειληθυίας) τον Γεννηθέντα του Φωτός, καθώς ο Ζεύς γεννήθηκε εκεί γύρο – Λούσιος ο ποταμός επειδή λούστηκε και πλύθηκε η Ρέα μετά την γέννα, Λύμαξ ο παραπόταμος της Νέδας στην Φιγάλεια επειδή καθάρθηκε η Ρέα στην γέννα και τα λύματα (καθάρματα) πέσαν στο ρέμα. Νέδα (ο ποταμός από το Λύκαιο), Αγνώ (η πηγή στο βουνό Λύκαιο) και Θεισόα (η πόλη εκεί), τροφοί του Διός βρέφους. Κουρήτες και Κορύβαντες εκεί επίσης, παριστώμενοι στην βάση του λατρευτικού συμπλέγματος του Δαμοφώντα στον ναό της Δέσποινας στην Λυκόσουρα.].

3/ Όπως η Δέσποινα, έτσι και ο Παν είναι κατ' εξοχήν αρχέγονοι Αρκαδικοί θεοί. Ο μέγας Δαίμων του ενιαυτού, ο νεαρός άρρην θεός που πεθαίνει και ανασταίνεται κατά τον ρυθμό του χρόνου στην κραταιή περιοδικότητα σε όλη την ζώνη της Ανατολικής Μεσογείου, ο διασπώμενος Όσιρις της Αιγύπτου, ο κατασπαρασσόμενος Άδωνις της Συρίας, ο Ταμμούζ της Βαβυλώνας, ο ευνουχιζόμενος Άττις της Ανατολίας, ο διαμελιζόμενος Διόνυσος της Θράκης, οι νεαροί θεοί του Ελλαδικού χώρου από την προσολύμπια θρησκευτικότητα, ο μέγας κούρος της Κρήτης, ο Υάκινθος της Λακεδαιμόνος, ο Ισμήνιος των Θηβών, ο Πύθων-Διόνυσος των Δελφών – το αρχέτυπο αυτό του παρέδρου της Μεγάλης Θεάς μεταλλάσσεται στον Πάνα της Αρκαδίας. Εδώ τονίζεται η ταυτότητα των αντιθέτων, - η ανήσυχη απόλυτη σιγή ενός καλοκαιρινού απογεύματος στο ιερό του Πανός σε μυχό δυτικής πλαγιάς του Λυκαίου όταν δεν ακούγεται τίποτα και δεν κουνιέται φύλλο, και ο λυτρωτικός ορυμαγδός του ξεσπάσματος της άγριας φύσης, - η ηρεμία και ο πανικός, - το νεαρό κάλλος και η ζωώδης γεροντική παραμόρφωση, - το λείο άνω και δασύτριχο κάτω μέρος του πανικού σώματος, - ο άνθρωπος και ο τράγος. Η έμφαση πέφτει εδώ στην φαλλική θαυματουργία του πλαγιαζόντος και

ορθιάζοντος ανάρθρωτου μέλους, στην ταυτότητα του ίδιου ιδιαίτερου πράγματος σε δυο διάφορες και ενάντιες καταστάσεις του, - αντί στην μυσταγωγία της ταυτότητας ζωής και θανάτου. Τα γυναικεία μυστήρια του βιασμού της παρθένου σε μητέρα, και βιασμού από τον Άρχοντα του Λαβυρίνθου της ύπαρξης, το αίνιγμα της εισόδου του θανάτου στην ύπαρξη με την γενετήσια πράξη, της διαλεκτικής γέννησης και θανάτου που συνιστά την ζωή στο γίγνεσθαι του χρόνου (κάθε στιγμή πεθαίνουμε και γεννιόμαστε συρράπτοντας έτσι την συνέχεια της ύπαρξης στον χρόνο), - αυτά τα μυστικά αντικαθίστανται από τα άρρενα θαύματα του τόνου της ύπαρξης αρχετυπικά συμβολιζόμενα στο εντεταμένο ανδρικό αιδού, στην Πανική ουσία του τραγόμορφου θεού. Ορεινός, δασικός και ποιμενικός θεός των δρυμών και βοσκοτόπων ψηλά στα Αρκαδικά βουνά. Από την πεδινή, γεωργική πρωτοκαθεδρία και έμφαση μεταβαίνουμε στην ορεινή, κτηνοτροφική προτεραιότητα με πλαίσιο τα δάση, τους λόγγους και τις άγρια κατάφυτες πλαγιές των βουνών ψηλά. - Ο Αγυιεύς που αφομοιώθηκε μετά από τον Απόλλωνα – χωρίς γυία, χωρίς μέλη σε ένα διαρθρωτικό σκελετό. Ίσταται ο φαλλός χωρίς αρθρώσεις και δομή στήριξης, από μόνη την ένταση του τόνου του, όπως το ον υπάρχει μέσα και πάνω στο μηδέν χάρη στην ένταση του υπαρξιακού τόνου του.

[Ο Παν φροντίζει και κυβερνά την Αρκαδία («Αρκαδίας μεδέων» - ίδια ρίζα τα μήδεα, άρρενα αιδού), πάρεδρος της Μεγάλης Μητρός («Ματρός μεγάλας οπαδέ»), «φύλαξ των σεμνών αδύτων» (των μυστικών μυχών» της Μεγάλης θεάς), και ταυτόχρονα τερπνό ενδιαφέρον των σεμνών Χαρίτων («σεμνών Χαρίτων μέλημα / τερπνόν»). Πίνδαρος Fr. 95 Maehler. Τον Πάνα οι Ολύμπιοι αποκαλούν πανενεργό κύνα («κύνα παντοδαπόν») της Μεγάλης θεάς, πάρεδρο, φροντιστή και φύλακά της. Πίνδαρος, Fr. 96 M.- Στην μια όψη του αριστουργηματικού κρατήρα του Ζωγράφου του Πανός (Boston 10. 185), καλλιτέχνη που ονομάστηκε ακριβώς από την εικονογραφία αυτού του αγγείου, παρίσταται δεξιά στην άκρη ένας Ερμής με υπερεντεταμένο μέγα αιδού σε στήλη ιδρυμένη πάνω σε βράχους. Ένα ορεινό πετρώδες τοπίο σημαίνεται. Δεξιά ο Παν, με το πάγκαλο σώμα νεαρού στην ώρα της ακμής του, και ακμάζον εντεταμένο αιδού, τραγοκέφαλος, με οπλές για πέλματα και μικρή ουρά στην μέση πίσω, κυνηγά προς τα αριστερά φεύγοντα έφηβο που κραδαίνει στο υψωμένο δεξί χέρι μαστίγιο. Ο νεαρός είναι ντυμένος με χιτώνα αναζωσμένο στην μέση μέχρι την μέση των μηρών για να μπορεί να τρέχει, φοράει δε από πάνω δέρμα τράγου δεμένο στον δεξιό του ώμο, έχει σκούφο από προβά, ενδρομίδες δεμένες ψηλά στην κνήμη. Το αγόρι είναι ορεινός ποιμένας. Είχε μαστιγώσει την Ερμαϊκή στήλη στην Πελασγική ιεροπραξία της διέγερσης (όπως στην διαμασίγωση των εφήβων κατά την φοβερή τελετουργία της Ορθίας Αρτέμιδος στη Σπάρτη), οπότε επεφάνη ο Παν με εμφανές το αποτέλεσμα της διέγερσης και επέπεσε στον νεαρό, Ένας

τόνος σκέρτσου διατρέχει με μαεστρία την σύνθεση. J. D. Beazley, *Der Pan-Maler*, 1931, Taf. 2; 4.].

[Για την αναλυτική τεκμηρίωση και διαπραγμάτευση όλων των διαστάσεων των θεμάτων δείτε κυρίως την σειρά των μελετών μου στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Απόλλων Επικούριος».

Ιδιαίτερα δείτε στην σειρά «Απόλλων Επικούριος στις Βάσσεις. Θεός, Ναός, Τόπος» τα:

- A) «Πελασγικά Προλεγόμενα: Λύκαιον, Παρρασία, Βάσσαι»
- B) «Γη Μήτηρ και Παν ο Μέγας»
- Γ) «Πελασγικά Πανικά Δρώμενα: Ιερατική Μαστίγωσις Διέγερσης»
- Δ) «Παν ο Μέγας Τέθνηκεν. – Ιεροτελεστία του Έαρος: Συμβολισμοί Θανάτου και Ανάστασης σε Sumer και Αρκαδία»
- Ε) «Η Μέλαινα Δήμητρα της Φιγαλείας: Φύση και Ιστορία της Λατρείας»
- Ζ) «Φιγαλειανά. Τόπος και Ιστορία, Θεοί και Πολιτισμός»
- Η) «Λυκόσουρα, Λύκαιον και ο Ναός του Επικουρίου Απόλλωνος στις Βάσσεις»

– Για μια χρήσιμη συλλογή κειμένων των πηγών σχετικά με τις λατρείες στην Αρκαδία, πβ. W. Immerwahr, *Die Kulte und Mythen Arkadiens*, 1891.- Για την θήλεια θρησκευτικότητα της Αρκαδίας, χρήσιμο αλλά με περίσκεψη χρησιμοποιούμενο το έργο του R. Stiglitz, *Die Grossen Goettinnen Arkadiens, Der Kultname ΜΕΓΑΛΑΙ ΘΕΑΙ und seine Grundlagen*, 1967.].

Η ασύλητη παρθενία της Δέσποινας, Κυρίας της γενετήσιας στυγεράς μείξης και τόκου και Εφόρου της γενέσεως, και το σκληρό Φως του Κυρίου των Δυνάμεων, τρίτον δε το φαλλικό κέντρο του Πανός, προετοιμάζαν και συνέκλιναν προς την Απολλώνια επιβολή.

Η Δέσποινα έδειχνε στην μελλοντική Απολλώνια απεξάρτηση από την μέριμνα του χρόνου στην μείξη και γέννηση με την καθιέρωση της δεσπόουσνης παρθενίας στα γυναικεία μυστήρια. (Έτσι η Πυθία αρχικά ήταν κόρη παρθένος, μετά δε ανάρμοστο γεγονός βιασμού, υπερήλιξ γυνή μακράν της κλιμακτηρίου).

Ο Μέγας Κυριάρχης μετατράπηκε στο σκληρό και τομόν Φως που θέλει το απόλυτο πέρας στα πράγματα, στο άσκιο πεδίο που σαφώς ορίζονται τα όντα χωρίς θολούρα περιγράμματος και δομής, στο Ηλιακό μεγαλείο και τον Κεραύνιο Δία. Προϊδεασμός και αυτά της ανάδυσης της Μορφής του Κάλλους.

Τρίτον επί ταύτα, ο τραγικός κύκλος πλήρους ζωής και αμενηνού ειδώλου, θανάτου και ανάστασης, μεταστοιχείωνεται με τον Πριαπικό συμβολισμό του Πανός στην άγρια χαρά της διέγερσης και την χαρμολύπη του απότονου κατευνασμού, απομακρυνόμενη από τα γενετήσια και θανατηφόρα μαρτύρια του χρόνου.

Έτσι, όταν το συστατικό Δωρικό βίωμα του Κουρητικού Κάλλους συνάντησε με την Κάθοδο στην Πελοπόννησο τις προϋπάρχουσες εν σπέρματι τρεις αυτές ροπές που συνέκλιναν προς την Απολλώνια αποκάλυψη, ανήφθη το καθαρό φως της αιώνιας τελειότητας, επεφάνη ο Απόλλων και ανεδύθη η Μορφή – υπερβάθηκε ο χρόνος μέσα στον χρόνο, καί οι παλαιές διηγήσεις αρχοντικών ανδραγαθημάτων και παθημάτων μετατράπηκαν σε μύθους ηρωικής κατίσχυσης της δαιμονικής τάξης του χρόνου, σε νίκες του Θησέα κατά του Άρχοντα του κόσμου τούτου, του Μινώταυρου στον Λαβύρινθο του χρόνου, κατά του Σίνι του ολέθρου, σε θριάμβους του Ηρακλή στους άθλους κατά μορφών της κοσμικής Ανάγκης στον χρόνο με τις οποίες παλεύει η ανθρωπίνη ύπαρξη, σε Αργοναυτικές εκστρατείες και Κενταυρομαχίες και Αμαζονομαχίες.

Με την επικράτεια του Απόλλωνα, τονίστηκαν οι προϋπάρχουσες τάσεις της Πελασγικής, Αρκαδικής θρησκευτικότητας.

Στον Ολύμπιο «Κόσμο», (ο κόσμος δεν είναι πια η τάξη της ανάγκης αλλά η τάξη του κάλλους, το όμορφο σύμπαν, ο «Κόσμος»), η Δέσποινα έγινε η Παρθένα Άρτεμις, ο θήλυς Απόλλων σε φυσιογνωμία και συμπεριφορά, η Παρθένα με την ανελέητη αποστροφή προς την γενετήσια μείξη και την φρικτή τιμωρία απόπειρας βεβήλωσης της κορικής αγνείας. (Αιταίων). Παρά την γενετήσια πράξη άνθισε η ερωτική παιδιά.

*Άφροδίτα μὲν οὐκ ἔστι, μάργος δ' Ἔρως οἶα <παῖς> παῖσδε,
ἄκρ' ἐπ' ἄνθη καβαίνων, ἃ μὴ μοι θίγης, τῷ κυπαρίσκῳ.*
Αλκμάν Fr. 147 Calame = 58 Page, Campbell

Αντίστοιχα, ο τρομερός Λύκαιος Ζεὺς της φρικτής θυσίας, το φως που καίει, ο κεραυνούχος, αποικτά σώμα τέλειου Κούρου, μακριά διάκοσμη

κόμη αν και πρόσωπο ώριμου άνδρα, και ανέχει με το ένα χέρι τον κεραινό, με το άλλο δε τον κοσμικό ανθή, το νέο σύμβολο της κυριότητας, - αυτός δε ο κατακαίων κατασηπτόμενος κεραινός ανθίζει εις ερατή μορφή κάλλους.

[Παράδειγμα ο Ζευς του Ugento. Cf. N. Degrassi, *Lo Zeus Stilita di Ugento*, 1981. Δείτε τις μελέτες μου στον ιστότοπο, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Δωρικές Μελέτες», (α) Εξαπολλωνισμός του Δία: η Υπέρτατη Δύναμη του Κάλλους (ο Απόλλωνιος Ζευς του Μονάρχου)», και (β) «Οι Θυρεατικοί Στέφανοι και ο Απόλλων-Ζευς του Ugento». – Για τον ανθοκέραινο της Ολυμπίας στα τοπικά αρχαία νομίσματα, δείτε Ch. T. Seltman, *The Temple Coins of Olympia*, 1921, 1975.].

Και τελειώνουμε την μεθοδική επαναλαμβανόμενη τριλογία με τον Πάνα, που από αγροίκος τραγώδης ποιμενικός και της άγριας φύσης, γίνεται «χορευτής τελειότατος θεών» (Πίνδαρος, Fr. 99 Maehler) και φρόντισμα των Χαρίτων (supra), ο πριν ζωόμορφος δασύτριχος! Τέλειος ορχηστής και άναξ της αγλαΐας είναι βέβαια ο Απόλλων, όπως παρίσταται στον Ομηρικό Ύμνο εις αυτόν (vv. 182-206), και όπως βεβαιώνει ο Πίνδαρος:

όρχηστ' αγλαΐας ανάσσω, εύρυφάρετρ' Άπολλον
(Fr. 148 Maehler)

Ο Απόλλων αποτελεί το αρχέτυπο, την ιδέα και την συνείδηση του κλασσικού πολιτισμικού Ελληνισμού. Η λατρεία του είναι αυτό που χαρακτηρίζει ουσιαστικά τον Ελληνισμό και τον διαχωρίζει από όλα τα άλλα ανθρώπινα φαινόμενα στην ιστορία – και τον αντιπαράθετει συλλήβδην προς άπαντα. Εδώ ευρίσκεται η ρίζα του δίπολου Έλληνες και Βάρβαροι. Όποιος δεν λατρεύει τον Απόλλωνα είναι θεμελιωδώς βάρβαρος, όσο αυθεντικά φυσικός, όσο τεχνητά πολιτισμένος και να είναι. Λατρεία του Απόλλωνα θα πει απόλυτη γοητεία της Μορφής, ανακτορεία του Κάλλους, έγχρονη ύπαρξη ζώσα την εορταστική παιδιά της αιωνιότητας, αμεριμνησία για τις ανάγκες του χρόνου, αδιαφορία για τους πυλώνες του, - θα πει το Μέγα Στάσιμο του «Τέλους» στην Μορφή του Κάλλους.

[Για τους πολιτισμένους της ανατολικής ζώνης του γεωπολιτικού μας χώρου, τους Λυδούς και τους Πέρσες του 6^{ου} και των αρχών του 5^{ου} αιώνα π. Χ. ο Απόλλων είναι ο χαρακτηριστικός «θεός των Ελλήνων». (Ηρόδοτος, I, 87, 3; 90, 2). Για τους άλλους υφίστανται αντιστοιχίες σημαίνουσες και ουσιαστικές με δικούς τους ή γειτονικούς θεούς, αφού πρόκειται για εφόρους λειτουργιών στον χρόνο, για αρχές διαστάσεων της ανθρώπινης ύπαρξης στην μέριμνα για τις ανάγκες του χρόνου. Το καινό ευαγγέλιο είναι η αποκάλυψη του κάλλους ως τελειότητας και «τέλους» άχρονης αιωνιότητας. Εκεί δεν υπάρχουν και δεν μπορούν να υπάρχουν σημαντικές ομοιότητες και οργανικές αναλογίες άλλων ξενικών θεών προς τον Απόλλωνα. – Το όνομα του Απόλλωνα δεν απαντά καν στα Μυκηναϊκά (cf. M. Gérard-Rousseau, *Les Mentions Religieuses dans les Tablettes Myceniennes*, 1968). - Για τον Απόλλωνα, την Δωρική φύση του, και τις μεταμορφώσεις του που διαμορφώνουν τον πολιτισμικό Ελληνισμό, δείτε τις πολυάριθμες και εκτεταμένες μελέτες μου στον ιστότοπο («Δωρικές Μελέτες», «Ολυμπιακές Μελέτες», «Απόλλων Επικούριος», «Στο Μουσείο της Σπάρτης», «Κάλλος και Ιστορία. Ο Δωρικός Άξονας», «Σπάρτη και Ολυμπία», «Μορφολογικές Έρευνες», κλπ.). Χαρακτηριστικά δείτε:

- (α) «Το Όνομα του Απόλλωνος. Έρευνα Γραμματικής Θρησκευολογίας του Ελληνισμού»
- (β) «Οι Μορφές του Απόλλωνος και οι Αξίες του Ελληνισμού»
- (γ) «Ολυμπία, Ολύμπια Θρησκεία και η Μορφή του Απόλλωνα (Παράλληλοι Βίοι Ποίησης και Πλαστικής)». –
- (δ) «Ο Ανθός του Κόσμου. Συμβολή στον Συμβολισμό της Φανέρωσης»
- (ε) «Έρως Καλού. Το Δωρικό Πνεύμα και η Δημιουργική Αρχή του Ελληνισμού»
- (ζ) «Παιδός η βασιλήη. Το Κοσμικό Παιχνίδι του Κάλλους»
- (η) «Το Αίνιγμα του Αρχαϊκού Χαμόγελου, ή Τα Άνθη του Έαρος. Το Μειδιάμα του Κούρου, το Παιχνίδι της Χαρμοσύνης και το Πνεύμα του Συμποσίου στην Σπάρτη»
- (θ) «Το Νόημα των Κούρων»
- (ι) «Απόλλων και το Αίνιγμα του Χρόνου». –

Για την εικονογραφία του Απόλλωνα, την φανέρωση της ουσίας του δηλαδή στην Ελληνική τέχνη, την ενεργό Επι-φάνειά του, δείτε in primis, K. A. Pfeiff, *Apollon, Die Wandlung seines Bildes in der Griechischen Kunst*, 1943. Cf. M. Flashar, *Apollon Kitharodos, Statuarische Typen des musischen Apollon*, 1992; E. M. Schmidt, *Der Kasseler Apoll und seine Repliken*, (Antike Plastik, Lieferung V), 1966; O. Deubner, *Hellenistische Apollongestalten*, 1934. Cf. J. Fink, *Der bildschoene Juengling, Wandlung eines klassischen Ideals*, 1963.]

Το συστατικό βίωμα των νεαρωδών ορδών περί τον Δωρικό πυρήνα στις ορεσίβιες διαμονές τους της Ηπειρωτικής Ελλάδας, (κυρίως κατά το μεγάλο τόξο από νότια Πίνδο και τα Αθαμανικά όρη δια των Αιτωλικών συμπλεγμάτων, των Βαρδουσιών (Κόραξ, όνομα Απολλώνιας σύνταξης), της Οίτης προς βορρά, της Γκιώνας και του Παρνασσού προς νότο), ήταν της άνοιξης του βίου, της ώρας της ακμής της ύπαρξης. Οι Κουρήτες της Αιτωλίας και της Εύβοιας, όπως και η Απολλώνια μυθολογία και λατρεία σε νευραλγικά σημεία του τόξου (Θέρμος, Δελφοί, Αιολίς της Αιτωλίας) αλλά και διάσπαρτη κατά τόπους (Βοιωτία, Φωκίδα), εκφράζουν ακριβώς την κυριαρχία αυτού του Κουρικού βιώματος. Κουρήτες σε αυτό το πλαίσιο είναι ακριβώς τα Παλληκάρια του νεώτερου Ελληνισμού.

[Το ότι οι νεώτεροι Κουρήτες, αν και αυτοί έκαναν την Επανάσταση, ενώ τα «σοφά» σχέδια των Ευρωπαϊκά πεφωτισμένων και οι συνωμοτικές τους πονηρίες απέτυχαν ευθύς εξ αρχής παταγωδώς, όμως «καπελώθηκαν» από τους αποτυχημένους, είναι η ιλαροτραγωδία του Νεοελληνικού κράτους και η πηγή της καθολικής αποτυχίας του. Αλλιώς έγινε στην Σπάρτη – ο Λυκούργος βρήκε την μορφή που ανταποκρινόταν στο βίωμα των κούρων του. Το πλησιέστερο σε μας θα ήταν αν το έκανε ο Καποδίστριας].

Ο Απόλλων εξέφραζε αυτό το Κουρητικό βίωμα των ορδών του, συμβολιζόμενο με τον εφηβικό φαλλό. Αυτό το φάσμα ωδηγούσε τις θείες αγέλες των νεαρωδών παλληκαριών στις περιπλανήσεις τους αρπαγής και βίας (Κλέφτες). Ο ηγέτωρ και προστάτης της αγέλης Φαλλός, έκφραση της ίδιας της ρωμαλέας ακμής των λατρευτών του της ομάδας, είναι ακριβώς το πρωτότυπο του κωνικού Δωρικού Απόλλωνα Αγυιέα («κίων εις οξύ λήγων»).

[Διευχίδας, Fr. 2a, 2b Piccirilli, με τις δικές μου διορθώσεις των διεφθαρμένων σημείων].

Από τον αρχέγονο Αγυιέα προήλθε σε δεύτερο στάδιο ο παντογνώστης (τετράωτος) και παντοδράστης (τετράχειρ), παρθένιος από γυναικείας μείξης, Αμυκλαίος Απόλλων. Έτσι ήταν το αρχέγονο ξόανο του θεού στις Αμύκλες.

[Τετράωτος και τετράχειρ, δ. S. Wide, *Lakonische Kulte*, 1893, pp. 68-9. Ιδίως δ. Ησύχιος, s. vv. κυνακίας, και κουρίδιον. Στο δεύτερο χωρίο αναγνωστέον: **κουρίδιον· παρθένιον. καὶ τὸν ἐκ παρθενίας ἄνδρα. Λάκωνες δὲ κουρίδιον καλοῦσι <τὸν> παρ' αὐτοῖς τετράχειρον Ἀπόλλωνα.**].

Η τρίτη μορφή αντιπροσωπεύεται από το κολοσσιαίο, υπερμέγεθες άγαλμα του θεού στις Αμύκλες, αποτελούμενο από χάλκινα ελάσματα συνηλωμένα μεταξύ τους. Το σώμα του ήταν ένας φαλλικός χάλκινος κύλινδρος με προεξέχοντα μόνο κάτω τα άκρα πόδια. Αγριωπή κεφαλή φαλλού και ανθρώπου έφερε κράνος λοφώδες, προεξείχαν δε χέρια που κρατούσαν το πιο υψωμένο δεξί λόγχη, και τόξο το χαμηλότερα κεικαμμένο αριστερό. (Παυσανίας, III, 19, 2).

Από αυτήν την απεικόνιση προέκυψε σειρά ορειχάλκινων ειδωλίων με διαδοχική καλλιέργεια του αισθητηρίου μέχρι την ανάδυση της μορφής του κάλλους περί το 700 π.Χ.

[Στην Ολυμπία έχει βρεθεί πλήρης σειρά για την παρακολούθηση της πορείας από τα γεωμετρικά στα πρωτοαρχαϊκά. Δείτε τις αναλυτικές έρευνές μου στον ιστότοπο, κατηγορία “Ολυμπιακές Μελέτες”].

Μετά την ανάδυση της μορφής επακολουθεί σχεδόν αμέσως η μνημειακή πλαστική σε πέτρα και μάρμαρο. Το βίωμα βρήκε επί τέλους την μορφή που το εκφράζει. Ο τύπος παγιώνεται στο ένδαλμα του κάλλους, στον Κούρο της τέλει ακμής. Δεν παρίσταται ποιά το σημάδι που υποδηλώνει ενέργεια στον χρόνο για τις ανάγκες του χρόνου, π.χ. όπλα για να εκφραστεί ο πολεμιστής. Το μόνο που έχει απόλυτη αξία είναι η μορφολογική τελειότητα καθ’ εαυτή. Το άγαλμα του Απόλλωνα είναι ο Κούρος της τέλει μορφής που δεν δρα κάτι, ούτε συμβολίζεται κάποια δράση του, αλλά που απλώς υπάρχει στην ακμή της τελειότητάς του, στο «τέλος» του, και άρα στην αιωνιότητα. Ο Κούρος είναι άγαλμα του Απόλλωνα και με τις δυο έννοιες: επιφάνεια της Απολλώνιας ουσίας, εικόνα του Απόλλωνα, αλλά και αυτό με το οποίο αγάλλεται ο θεός, το σώμα του κάλλους. Και ο θεός όπως και εμείς αγαλλόμεθα με το όμοιό μας στην τέλειά του κατάσταση. Η μεταφυσική της ταυτότητας Είναι και Φαίνεσθαι έχει την πλήρη έκφραση και εφαρμογή της στο ιδεώδες του Κούρου της αρχαϊκής πλαστικής.

I

Συνάντηση Σπάρτης

Σε ειδική συνάντηση της μεσοπεριόδου μεταξύ του προηγούμενου και του επόμενου Κύκλου εκδηλώσεών μας, θα ερευνήσουμε την φύση του Δωρικού θεού και την σημασία της επιβολής του. Ολυμπιακή θρησκευτικότητα θα πει Απολλώνια επιβολή στις προηγούμενες θρησκευτικότητες, επιβολή όχι βίαια ούτε θεσμοφοριακή, αλλά εθελούσια και ερωτική. Είναι η βαθειά υπαρξιακή ικανοποίηση του να βρίσκεις επί τέλους αυτό που λαχταράς χωρίς να το ξέρεις διαρθρωμένα και συνειδητά.

Τίτλος θεματικός της ομιλίας μου θα είναι:

Ο «Ελλήνων θεός»:

*Άναξ, Πολεμιστής, Μάντις, Μουσαγέτης, Χορευτής, Αθλητής,
Ιατρός*

Ζώσα Ιδέα της Τελειότητας.

*Ο Απόλλων και οι Δωρικές Μεταμορφώσεις του
από τον Φαλλό στον Κούρο*

Η ομιλία θα γίνει την Δευτέρα, 3 Αυγούστου, 8.30 το βράδυ στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του Παλαιού Δημαρχείου. Το Δημαρχείο αλληλοκοιτάζεται με το Αρχαιολογικό Μουσείο, έστω νοερά τώρα. Εξ αρχής η ρύθμιση του κεντρικού πάρκου αλλά και το συνολικό πλάνο της κατοίκησης είχε συλληφθεί έτσι ώστε να καλλιεργεί τη σχέση της αρχαίας προς την νέα Σπάρτη. Ο εναρμονισμός λοιπόν λόγου που θα διεξοδεύσουμε, χώρου και αρχικής ιδέας είναι δυναμικός.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.

II

Συμπόσιο

Το Σπαρτιατικό καλοκαίρι ήταν αφιερωμένο σε πολυήμερες και βαρυσήμαντες εορτές του Απόλλωνα.

Στις 3 και 4 Αυγούστου θα εορτάσουμε σε στάσιμο του χρόνου αυτές τις εορτές της Σπαρτιατικής αιωνιότητας, τις δυο πρώτες από αυτές. Είναι η πανσέληνος του δεύτερου σεληνιακού μήνα στο αρχαίο ημερολόγιο – το έτος άρχιζε με την νουμηνία γύρω στις θερινές τροπές του ήλιου. Τώρα είναι η εποχή των Γυμνοπαιδιών, της μεγαλύτερης εορτής της αρχαίας Σπάρτης. Θα συνεορτάσουμε και τα Υακίνθια από την πανσέληνο του προηγούμενου μήνα.

Το συμπόσιο θα πραγματοποιηθεί την επομένη της συνάντησης, την Τρίτη, 4 Αυγούστου.

[Για τις μεγάλες καλοκαιρινές εορτές της Σπάρτης έχω γράψει αναλυτικά και συνθετικά σε ευάριθμες μελέτες. Δείτε τις στις «Δωρικές Μελέτες», τις περισσότερες αριθμημένες στην υποσειρά «Σπάρτη Εορτάζουσα».]

Στο συμπόσιο θα μιλήσουμε για τα Υακίνθια και τις Γυμνοπαιδιές. Τι γιόρταζαν οι Σπαρτιάτες και πώς το γιόρταζαν και γιατί το γιόρταζαν και γιατί το γιόρταζαν έτσι. Τι γινόταν και γιατί γινόταν. Να καταλάβουμε αν

ταίριαζε ο τρόπος της εορτής με τον σκοπό της. Και αν όχι γιατί συνέβαινε αυτό και ποιος είναι ο τελικός σκοπός;

Ειδικότερα θα μας απασχολήσει η Σπαρτιατική προτεραιότητα της τέλεσης των μεγάλων θερινών εορτών ακόμη και ενώπιον της πλέον πιεστικής ανάγκης, και ας είναι και πολεμική. Οι Σπαρτιάτες, μας λέει ο Ηρόδοτος (V, 62, 2) με αφορμή μια από τις τυπικές Λακεδαιμόνιες ανωμαλίες στην διαχείριση του χρόνου σύμφωνα με την λογική του, θέτουν πάνω από όλα τα ανθρώπινα και τις ανθρώπινες σχέσεις τα του θεού (θεός χωρίς άλλο προσδιορισμό είναι ο Απόλλων, όπως στον Ξενοφώντα, Λακεδαιμονίων Πολιτεία, 14, 7). Αν αισθανθούμε το πραγματικό πρόβλημα προχωράμε καλά στην κατανόηση του Δωρικού και Κλασσικού Θάμβυτος. Είναι η ίδια αρχή που διατυπώνει εμβληματικά ο Ίβυκος:

δέδοικα μή τι πὰρ θεοῖς

ἀμβλακὼν τιμὰν πρὸς ἀνθρώπων ἀμείψω.

Ίβυκος, Fr. 310 Page, Campbell

Το συμπόσιο θα αρχίσει στις 9.30 το βράδυ. Χώρος θα είναι το «Κτήμα Σικρέα» στα Πικουλιάνικα.

Τα εδέσματα θα γίνει προσπάθεια να προσεγγίσουν την αρχαία αίσθηση της γεύσης. Θα χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή τους αρχαίες συνταγές.

Όποιος ενδιαφέρεται να συμμετάσχει ας επικοινωνήσει μαζί μου. Θα μιλήσουμε για αυτό και στην συνάντησή μας την Δευτέρα.